

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 20

13

MAI

1928

În acest număr: După *Alba-Iulia* de Octavian Goga; *Un dascăl al poporului: Tolstoi* de Gh. Tulbure; *Cum se explică* de I. Agârbiceanu; *Complimente țărănești* de P. Nemoianu; *Autonomiștii din Alsacia* de Alexandru Hodoș; *Incrucișări de drumuri* de Septimiu Popa; *Cronica politică: Invinșii minciunei* de D. I. Cucu; *Gazeta rimată: Bava Africanul* de Niculiță Minciună; *Insemnări: Inconsecvență*; *Bela Kun la Viena*; *George Coșbuc*; *Eroul dela Teiuș*; *Complicitate minoritară*; *Moartea lui George Ranetti*.

CLUJ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

După Alba-Iulia

În sfârșit, iată o biruință a realității asupra ficțiunilor, care îmbâcsiseră atmosfera: a trecut adunarea dela Alba-Iulia. Opinia publică își recapătă din nou simțul proporțiilor, eclipsat în treacăt, viața politică a țării s'a îmbogățit cu o greșală și e mai săracă cu o legendă...

Cetitorii acestei reviste își pot da seama, dacă prezicerile noastre au fost sau nu departe de adevăr. Am tratat în repetate rânduri durerosul subiect și-am căutat să lămurim conștiința publică mistificată. Am deplorat din primul moment coborârea unui strălucitor simbol în noroiul patimilor zilnice și am protestat împotriva micilor negustori politici, cari schimbă în bani mărunți adevărurile mari ale unui neam. Am arătat dela început crima, care se face prin apropierea de elemente internaționale în Ardealul românesc crescut la școala diferențierii de rasă, și am detestat spiritul de aventură, care scosesse capul de-o vreme încoace în tabăra d-lor Maniu-Mihalache, spre bucuria străinilor și-a tuturor cetulelor subversive din țară. Ne-am silit să spulberăm nimbul de mesianism ridicol și factice împletit împrejurul unor figuri neglijabile, și neconținut-am atras atras atenția lumii noastre asupra valului de minciuni, care a dat năvală pentru zăpăcirea de-a proapelui. Trebuie să recunoaștem în mod postum, că am avut de dat o luptă grea. Mai întâi, aveam în față puterea de propagandă a presei dela București, care comercializase Alba-Iulia și-o lansa cetitorilor cu reclama obișnuită a mărfurilor destinate unei desfaceri grabnice de groaza falimentului. Niciodată până acum nu s'a văzut aici un chiot de tabără mai strident și mai puțin românesc, decât în această operă de preparație a unui public naiv și crezător până la primitivitate. La această behăială cotidiană se adăuga și răscolirea demagogică a tuturor instinctelor mulțimei. Faimoasa adunare era înfățișată ca un fel de balsam pentru toate relele, și bieții săteni năpăstuși erau poftiți la

poalele cetății istorice ca să-și capete acolo răsplata izbăvitoare pentru toate mizeriile. S'a creat asifel o undă de psihoză populară, alimentată în mod vinovat de către toți profitorii târgului politic, dornici de succesul unei clipe și indiferenți la tot ce aduce ziua de mâine. Paralel cu această învălmășală generală se mai răspândea și un fel de taină călătoare, menită să afâțe sufletele, o vagă indicație de aventură care sbiciaua imaginația vulgului și picura metodic otrava necunoscutului... Da, n'avem nimic de zis, a fost un aranjament meșteșugit pus în lucrare cu toate mijloacele savante ale marilor corupători de meșerie....

Ei bine, ziua așteptată a sosit, a plesnit balonul umflat de atâta vreme, viziunea miraculoasă s'a spulberat, și după parodia manifestărilor noastre naționale din trecut n'a rămas decât o rezoluție în plus pe masa de scris a Inaltei Regențe. Frigurile revoluției răspândite cu-o plăcere satanică de câteva gazete din București s'au evaporat, și bunii țărani adunați acolo ca să le „iese dreptatea“ au plecat pela casele lor cu trenuri gratuite, lăsând gazetarilor străini mai mult impresia simpatică a unui conduct etnografic decât a unei violente protestări de oameni chinuți. Toată nofa cominatorie inventată *ad hoc* a încetat ca prin minune. *Brigăzile* iluștrilor tribuni de legea nouă, de care se vorbea la gazetă în tonul unor admirabile iperbole de pe malul Iordanului, au intrat în pământ. Coloanele domnului Ciceo Pop dela Banca Românească s'au întors în neant și „marșul asupra Capitalei“ s'a transformat într'o pașnică reintegrare cu tarif redus pe căile ferate. Încă odată, pe deasupra speculatorilor de tot soiul a biruit bunul simț țărănesc doritor de pace și echilibru, ori câte tunuri retorice au răsunit dela tribună și ori câte șoapte s'au spus la ureche. A fost, de sigur, un mare și interesant examen de psihologie a măselor noastre mult frământata întrunire, pe urma căreia principiul violenței apare cu totul străin de structura morală a satelor ardelenesti, predestinate unei evoluții normale de gândire. Orice rebeliune în astfel de împrejurări, proclamată fiind de unii navigateri în ale politicei, rămâne un act pur teoretic refuzat de moderațiunea organică a celor mulți și gata să fie înăbușită în germenii primelor exteriorizări de disciplină unei armate cu care e bine să nu se joace nimeni...

Iată constatări, care ar fi util să treacă în mintea tuturor măcar acum, pentru a scoate din circulație definitiv povești fără rost deitate în contul țării. Ecoul acestor desveliri ar trebui să pătrundă și acolo departe în surghiunul voit al unui pribeag, care nu se poate pune în conflict cu credințele și temperamentul unui popor, fără a se lovi singur de grave consecințe...

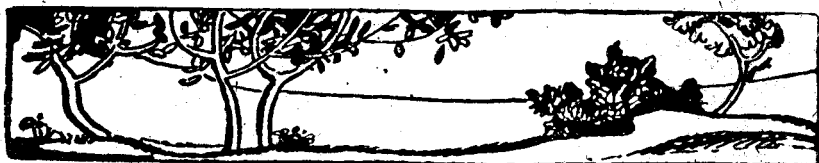
Intru-cât privește partidul d-lor Maniu-Vaida-Mihalache, limpezirea dela Alba-Iulia înseamnă o nouă și gravă întorsătură. Apucați pe drumul amenințărilor, sgomotoșii bărbați ai poporului și-au isprăvit munițiile. Au strigat așa de tare și-au făgăduit așa de mult, că azi apar desvlaguiți cu totul și lipsiți de ultimul argument. Au avut puștile în mână la București, — ca să folosim și noi metaforele militare ale căpitanului Ion Mihalache, — și le-au făcut piramidă, au avut tunul la Alba-Iulia și s'a dovedit că nu pot trage cu el. De azi înainte au

trecut cu toții în imperiul realității. Vraja vorbelor mari s'a destrămat, scadența făgăduințelor deșerte a trecut fără urmă. O totală decepție se va abate peste capetele partizanilor treziți din beție și aierele belicoase ale cumișnișilor proprietari de voturi se vor atenua, făcând loc, probabil, unor îndemnuri mai pozitive. Se va vedea, dacă în această nouă stare sufletească vor fi dispuși să elimine cu desăvârșire planurile „revoluționare“, sau vor iscodi rețete proaspete ca să le răscumpere și mai scump a doua zi, plătind astfel obișnuita taxă de laboratoriu a tuturor nepricepuților...

Cât despre guvern, care cu prestigiul lui n'a contribuit nimic la desnodământul pașnic de Duminică trecută, — ce să zicem? Te pomenesti, că scontează ca un mare triumf al lui tot ce s'a petrecut, și drept răspuns mai trimite o serie de proconsuli în Ardeal. Dumnezeu să ferească pe ori=cine de îndrăzneala de după primejdie a fricosului, redevenit fudul și intolerant...

OCTAVIAN GOGA

Un dascăl al poporului: Tolstoi

Se 'mplinesc, zilele viitoare, o sută de ani dela nașterea lui Tolstoi. Aniversarea centenarului acestui geniu uriaș al pământului rusesc va fi sărbătorită, de sigur, în toate colțurile lumii civilizate. Indiferent de consistența ideilor și de trăinicia operii sale, marele apostol și cugetător din Jasnaia-Poliana va rămâne totuși, alături de Nietsche, cea mai interesantă și mai originală personalitate a veacului trecut.

N'avem de gând să ne ocupăm cu acest prilej de viața și ideile lui Tolstoi, nici să schițăm portretul literar al acestui titan al cugetării umane. Tolstoi a fost un torent, care a țâșnit prin mii de guri dintr'un pământ sălbatec și plin de buruieni.

Ne vom opri atenția asupra unei singure șuvițe de apă, pornite din acest șuvoi revoluționar. Vom scoate în relief o singură latură a acestui cristal uriaș cu nenumărate fețe. Poate laturea cea mai puțin cunoscută și mai puțin apreciată a frământărilor sale: de apostol propagandist.

Vom arăta cum a înțeles Tolstoi, la un moment dat, să facă pe dascălul poporului său; cum acest om extraordinar, în momentul când, urcat pe culmile Olimpului, ocupa între nemuritori un loc de glorie tot atât strălucitor ca și al lui Homer, Dante și Shakespeare, n'a pregetat un moment să se facă învățător la sat. Nu din nevoie, — pentru că era conte și mare proprietar, — ci din pur idealism, din dorința de a reforma și școala, după cum a voit să reformeze întreaga Rusie și chiar lumea toată.

Ca dascăl, Tolstoi nu este, — cum nici nu poate fi, — amintit între pedagogii mari ai omenirii. Numele lui nu este pomenit, în acest sens, depe catedre, și cel mult în treacăt dacă se face mențiune de școala lui particulară.

E posibil să fie mulți profesori și învățători, cari, dacă au cetit o parte din scrierile lui, nu știu, că celebrul romancier și filosof a făcut și pe pedagogul teorefcian și pe dascălul crescător de oameni.

Totuși, este știut, că acest creier genial, frământat de toate ideile și de toate problemele timpului său, a fost serios preocupat de principiile educației în școală.

Problema educației a interesat aproape pe toți filosofii omenirii. Într-o anumită măsură. Dar prea puțini au încercat să-și pună ideile în practică, cum a făcut-o marele Rus, adânc preocupat de soarta și viitorul poporului său. Nemulțumit de felul cum se făcea creșterea și instrucția copiilor de școală în Rusia pe timpul său, și convins, că pedagogia oficială a contemporanilor este greșită, mintea lui caută să deschidă drum nou și să creeze ceva personal, ceva mai bun și pe terenul învățământului.

La anul 1862 contele Leo Tolstoi se așează, pe timp mai îndelungat, la castelul său din Jasnaja-Poliana și-și propune să deschidă o școală populară, după calapodul propriei sale pedagogii. Pentru a-și lansa principiile de educație, scoate o revistă pedagogică intitulată „Jasnaja-Poliana“. În primul fascicol combate pe Pestalozzi sub cuvânt, că metoda sa ucide puterea de creație și de imaginație a elevului. Iar scopul învățământului este tocmai acesta, să desvolte calitățile și energiile sufletești ale elevului. Într-o serie de articole combate apoi pregătirea ce să dă învățătorilor în Școala normală, susținând, că această pregătire este tot atât de eronată și de inutilă, ca și cea care se dă artiștilor la Conservator. Pentru că învățătorul ca și actorul „se naște“ cu acest talent. Școala nu i-l poate da. (Înregistrăm simplu teoriile lui Tolstoi, fără să le criticăm sau să le analizăm în lumina pedagogiei moderne).

Cu privire la psihologia copilului, ideile lui Tolstoi sunt tot atât de personale și de interesante. După părerea sa, copilul trebuie crescut într-o absolută libertate de acțiune. Acestor vederi le dă expresiune hotărâtă într-un articol intitulat „*Libertatea în școală*“, în care atacă cu violență școala oficială.

— „Școala de azi — zice Tolstoi — este școala ipocriziei, a minciunii și a dobitocirii. Copilul se simte fericit numai după ce scapă din școală, pentru că școala îi vestejește și trupul și sufletul. Învățătorii n'au nici cea mai palidă idee justă despre ceea ce ar trebui să învețe pe copii. Pedagogia pe care o învață ei este falsă. Ei nu știu, de exemplu, că experiența și libertatea sunt două principii fundamentale în știința educației. Educația de astăzi, așa cum se practică, nu face decât să creeze tirania omului asupra omului. Un om fără școală, un țaran incult, valorează mai mult decât un învățat rus, mai ales sub raportul moral. Taina scrisului și a cititului nici nu este pentru țărani atât de importantă și de necesară, cum cred pedagogii. Se pot da cunoștințe fiilor de țărani și fără de acest meșteșug metodic, și încă cu mai mult succes.“

Călăuzit de aceste principii, deschide o școală primară în castelul său. Școala constă din două sale de clase, o sală de fizică, iar pe coridor un atelier și câteva aparate de gimnastică. A strâns copii din sat, vre-o treizeci la număr, și a început să facă pe învățătorul. Din capul locului, elevii lui Tolstoi aveau toată libertatea să vină la școală când le place. Iar între pereții școlii aveau voie să facă ce vor. Puteau să sară pe mese, să se ia la frântă, să facă larmă, în sfârșit o completă lipsă de ordine și de disciplină, în sensul cum se prac-

tică astăzi. Copiii, cari veneau mai târziu, nu le făcea nici cea mai mică observație. Cei cari locuiau la depărtări mari aveau voie să rămână peste noapte în școală. Nimeni n'avea cărți sau rechizite. Lucrări acasă nu se dădeau. Întreaga instrucție se făcea oral, spontan, liber și fără nici un metod. De regulă Tolstoi începea să le vorbească de ceva și se trezea cu totul la alt subiect, după cum vedea că interesează pe copii. Principiul lui era să deștepte mai presus de toate curiozitatea, plăcerea și setea de a ști a copilului. Tot ce nvață băiatul să isvorească din plăcere, nimic de silă. Din acest motiv, Tolstoi nici nu forța mintea elevilor. Copiii nu erau obligați să asculte și să fie atenți, decât atâta timp cât învățătorul le știa deștepta interesul. Din moment, ce însă unul sau altul se arăta obosit și lipsit de interes, Tolstoi îi dădea voie să plece sau să se gândească la altceva. Adeseori întreba pe copii: Ați obosit? Vreți să vă jucați? Copiii, natural, răspundeau că: da. Atunci Tolstoi intrerupea lecția și le dădea drumul să se sbenguiască și să facă ce vor. Bănci în școala lui nu erau. Unii ședeau jos, pe podele, alții pe fereastră, alții pe catedră. Tolstoi era fericit să-i vadă numai strânși grămadă, în jurul său, și să-i aibă pe toți aproape, pentru ca să poată auzi bine. De programe analitice nici vorbă! Obiectele principale erau istorioare, povestile sau cefite din carte, exerciții de intuiție, iar la cei mai mari câteva experimente fizice. Principiul lui era să dea băeților numai *bagajul de cunoștințe strict necesar pentru nevoile vieții dela țară, pentru sfera ocupației lor de agricultori*. Mai mult decât alăta era, după părerea sa, inutil, ba chiar primejdios.

Anul școlar începea în Octomvrie și se încheia în Aprilie. Restul timpului era vacanță. În timpul vacanței, însă, Tolstoi păstra aceiaș legătură intimă cu copiii lui. Se juca cu ei la câmp, se scaldau cu toții în râul satului, îi învăța înotul și făceau dese excursiuni, în cursul cărora le povestea fel de fel de lucruri interesante și mai ales pățaniile sale din Caucaz.

Cum vedeți era o școală șui-generis.

O școală unică în felul său, pentru noi cei de astăzi chiar absurdă și comică. Tolstoi însă și-a luat în serios rolul de crescător de oameni și era ferm convins, că aceasta este școala adevărată. Care era ideea lui călăuzitoare? *Respectul față de natura omului și contactul intim cu natura din afară*, izvorul vieții. Cum vedeți școala lui Tolstoi ne reamintește dela prima privire pe Emil al lui Rousseau. Trebuie știut, că mama lui Tolstoi era o admiratoare a lui Rousseau și citea cu pasiune pe Emil, de care Tolstoi desigur auzise încă de mic copil. Dealtfel lozinca lui și 'n alte scrieri a fost reîntoarcerea la natură. Se înțelege, nu reîntoarcerea la primitivitate și sălbăticia din nou a omului. Formula rousseau-istă are acelaș înțeles. Marele dascăl elvețian nu ne'cere să ne reîntoarcem la sălbăticia primitivă, ci să lăpădam formele sterpe și false ale civilizației, păstrând fondul bun și natural al culturii. *Căci ceea ce este natural este și bun*. Amândoi acești mari cugetători se unesc în părerea, că educația trebuie să aibă un caracter negativ. Omul n'are drept să-și imprime vederile și per-

sonalitatea sa asupra altui om mai mic, influințându-i spiritul într'o anumită direcție. Aceasta este o tiranie și o crimă — zice Tolstoi.

Aceiaș critică vehementă a aplicat-o și Rousseau la adresa educației, ce se dădea societății contimporane, „o educație de-a dreptul rea, tirană și imorală“. Din această convingere au făsnit principiile pedagogiei sale, care se cunosc și din care majoritatea se mențin și astăzi la suprafață, cum sunt: 1. Respectă individualitatea copilului și oprește tot ceace e contrar naturii sale. 2. Învață pe copil la rezistență și stăpânire de sine. 3. La baza instrucției să stea necesitatea naturală. Deci, nici o silă. 4. Invățătorul să știe trezi interesul. 5. Invățăământul să fie bazat pe plăcere și pe cea mai mică doză de sfurare din partea copilului. 6. Invățăământul să aibă caracter utilitarist și filantropist, etc.

Iată esența pedagogiei lui Rousseau, dela care s'a inspirat Tolstoi și s'a hotărât să o pună în practică, pentruca și pe terenul educației să revoluționeze spiritul public din Rusia, după cum l'a răscolit ca un potop și pe celelalte terene ale cugetării.

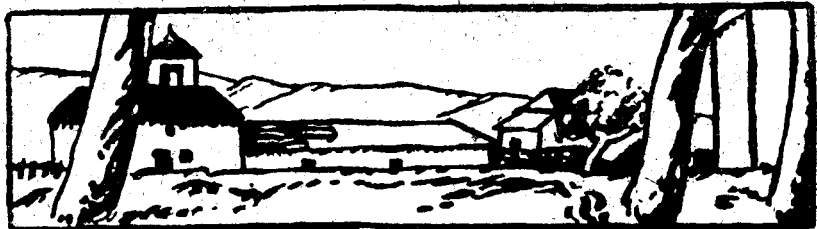
În armura de pedagog însă, spiritul lui Tolstoi nu este nici atât de complicat și nici așa de deschis ca al lui Rousseau, care n'ascultă decât de glasul naturii. Tolstoi, fiind în acelaș timp apostolul și profetul neamului său, pleacă dela principiul, că poporul trebuie educat după ideile lui și numai în vederea vieții pe care o trăește. La baza acestui principiu era sufletul rus, un adânc respect pentru sufletul „mujicului“ primitiv, dar nobil, generos și curat.

Pe lângă revista ce o redactă, Tolstoi a scris abecedare, cărți de citire și broșuri de polemică cu pedagogii contimporani ai Rusiei, cari l'au combătut violent, pentruca la urma urmelor să recunoască totuși că programa școlară, inspirată de un larg umanitarism social, a lui Tolstoi, cuprinde multe idei sănătoase, cari însă din nenorocire nu se pot traduce în practică. Aceasta pentru motivul, că școlarul trebuie crescut și pentru viață, adică pentru o anumită ocupație, dar și în vederea unei anumite ideologii ordonate și mentalități echilibrate, absolut necesare pentru ca să poată fi cetățean folositor statului, bisericii și celorlalte instituții consacrate de tradiție, sub scutul cărora are să trăiască.

Dacă școala lui Tolstoi poate fi astăzi amintită cel mult ca o interesantă curiozitate, din rolul lui de dascăl al poporului se desprinde însă o mare învățătură. În special pentru finerii învățătorii de astăzi.

Iată un uriaș al cugetării omenești, — alături de care abia dacă se pot pomeni câteva nume de-o similară celebritate în literatura universală, — iată, marele Tolstoi nu se jenează și nu se simte înjosit în rolul de învățător rural. Cu aceasta, Tolstoi, ca mulți alți cugetători, consacră și el cariera de învățător, punându-i pe frunte aureola de apostolat.

GH. TULBURE

Cum se explică ?

De ani de zile ni se spune pe toate cărările: avem un nume prost în străinătate, o faimă rea care crește din zi în zi. Nu se în-
toarce un călător de peste granițe să nu aducă aceeași constatare, să
nu vină cu aceleași impresii. Mai pe urmă ne-a confirmat afirmațiu-
nile altora savantul nostru istoric și marele animator național d. N.
Iorga. Domniasa a spus, întorcându-se din ultimul drum în străină-
tate, că România e considerată ca o țară în pragul revoluției, și că,
în unele centre mondiale, a trebuit să facă eforturi pentru a lămuri
lumea asupra adevăratei situații interne dela noi.

Dar, chiar dacă nu am avea confirmările cetățenilor români asupra
numelui rău de care ne bucurăm în străinătate, ne-ar fi de-ajuns
presa străină, știrile senzationale în rău pe care le publică despre noi
la intervale destul de dese, vești adeseori alarmante în ultimul grad,
dăunătoare, sub toate punctele de vedere, statului român. În timpul
din urmă nici nu mai e necesară presa: puternicele posturi de emi-
siune din Apus, din capitalele dușmănoase sau țări nu ne simpatiz-
zează, umplu lumea cu veștile cele mai prăpăstioase asupra României.

Iată, de pildă, ce s'a petrecut cu prilejul congresului și a adu-
nării populare dela 6 Mai, ținută la Alba-Iulia.

Cetățenii României-Mari, cari au instalație de radio, au putut
asculta Sămbătă seară comunicatul din Berlin, care anunța lumii un
nou marș fascist, cu cincisute de mii de oameni, de astădată nu asupra
Romei, ci asupra Bucureștilor. Iar Duminecă la orele zece a. m. pos-
tul de emisiune din Budapesta vestea înainte hotărârile ce aveau să
se ice de către cele „treisute de mii de oameni“, adăugând că ele
„după concepția balcanică nu însemnează revoluție ci legalitate, dar
după concepția apuseană prin ele s'a săvârșit întâiul pas spre re-
voluție“.

Știrile sinistre despre noi au inundat deci lumea, opinia pu-
blică mondială, și zile de-arândul vom fi socotiți, cu bună ori cu rea
credință, în plină destrămare de stat. Și aceasta, cunoscând mai ales
întârzierea pe care oficialitatea României o pune în informarea exactă

a străinătății. Un rezultat precis al zilei de 6 Mai, va fi deci unul diametral opus celui urmărit în luptele politice interne din România.

* * *

Va fi ea alhiată presa mondială de noutăți senzaționale; vor fi atâtea capitaluri străine, internaționale, puse la bătae pentru a zdruncina credința în cumințenia popoarelor, în instinctul lor de conservare, pentru a pregăti o prăbușire generală; vor fi atâți bancheri, susținători de presă, înfuriați pe d. V. Brătianu pentru politica sa financiar-economică; vom avea destui vecini cari s'ar bucura să ne vadă în spasmele unui război civil, când s'ar putea gândi la recuceriri din trupul României!

Dar, nu mai încapă îndoială, că astfel de prăpăstii nu ar putea vedea lumina tiparului în presa mondială, nici nu ar fi comunicate prin radio, fără conștientul sau inconștientul concurs al unor cetățeni români. Atât respect de adevăr credem că mai există în lume, pentru a nu se minți milioane de oameni, — ori cât de mulți răuvoitori am avea în străinătate.

Sunt și alte țări cari stau pe picior de războiu cu o anumită presă și anumite agenții telegrafice străine, și totuși, despre ele nu se pot citi prăpăstiile cari se pun în cărca României.

Așa că elementul care contribuie la potențarea acestor vești alarmante, trebuie căutat și la noi acasă. Conșienți ori ba, unii cetățeni români pregătesc mereu posibilitatea unor astfel de credințe asupra situației interne din România.

Pentru cazul dat, străinătatea, — agenții telegrafice, presă, posturi de emisiune — nu a avut decât să înregistreze, zi de zi, de vr'o trei luni, ceea ce a scris o mare parte din presa românească în legătură cu adunarea dela Alba-Iulia.

Cititorii noștri de ziare sunt martori: de luni de zile întrunirea dela Alba-Iulia a format subiectul zilnic alor mii de articole și informații, reportagii, cari creșteau în senzațional, în vestirea unei mari zguduirii interne, cu cât se apropia ziua hotărâtă pentru adunare.

Încă la întrunirea dela București presa publică cu litere grase ordinele militare ale dlui I. Mihalache: „Arma în piramidă! Pe loc repaos. Așteptăm comanda de atac“. Încă de atunci s'a produs inovația cu „adunarea națională declarată în permanentă“ până când Regenta va schimba guvernul.

Presa românească nu-i închisă în țară: trece granița. Corespondenții ziarelor străine, aflați în Capitală, se alimentează adeseori din presa noastră. Ori, în cazul dat, informații la izvor autentic, nu puteau să redea altfel ordinele dlui I. Mihalache decât așa cum au fost, date de d-sa.

Iar dela adunarea din București până la cea de Dumineca trecută, credința în schimbarea facticei opoziției național-tărăniste, trecerea dela mijloacele legale de luptă la altele, a fost alimentată cu o furie mereu crescândă de către o parte a presei.

Nu se mai scria decât despre „divizii“, „legiuni“, „cohorțe“, despre drumurile pe cari le va lua „armata“ cea nouă, unde se vor întâlni „diviziile“, de cine vor fi conduse. Zi de zi se afirma, că nu-i putere pe lume să oprească înaintarea „armatei“, că guvernul ar vrea să interzică adunarea dar nu poate. Zilnic se afirma, că țara se află în fața unei zile istorice, că nu va mai fi drum înapoi, ci numai înainte.

Ei bine, toată presa aceasta a ajuns și peste graniță. Ce era să creadă străinătatea? Putem să ne facem o idee judecând după alarmarea minoritarilor noștri, cari aveau bune nădejdi pentru încetarea destrămării noastre interne.

Când s'a apropiat ziua adunării, străinătatea nu avea altceva de făcut decât să totalizeze informațiile premergătoare ale unei mari părți din presa românească, pentru a putea vorbi, prin radio, de noua insurecție „fascistă“.

Dacă vom mai adăuga și dorința atâtoro din străinătate de-a ne vedea la aman, — nu ne vom mai mira de ceeace s'a divulgat peste hotare asupra prăbușirii noastre iminente.

* * *

Conștient sau inconștient, responsabil sau ba, a fost alimentată, deci, și de-acasă, ultima „revoluție“ din România. Conștient, de către toți aceia cari au un interes să vadă mijind la noi un război civil. Nu vom mai spune cine sunt. Citiți presa internă, — românească sau minoritară, — de patru săptămâni încoace, mai ales. Inconștient, credem, de către uni cari voiau să îngrozească prin vorbe guvernul, sau cari nu au fost informați de către șefi asupra adevăratului rost al adunării. Iresponsabil, de către unii cari sunt lăsați de șefi să ceară, în public „porunca de zi“, atunci când ea nu exista în buzunarul nimănui, sau să scrie că „aeroplanelor române vor arunca bombe la-crimogene“ asupra adunării, și că „poporul a ținut șase ceasuri sub puterea sa... gara din Teiuș!“

Când nici „revoluția“, nici războiul civil nu pot fi armele de luptă politică azi, când șefii politici ai unui partid, într'adevăr, nici nu se gândesc la astfel de arme, pentru ce se îngăduie creierea unei atmosfere atât de false și atât de păgubitoare țării? Avem o seamă de cetățeni cari ar voi să vadă roșu, cari regretau chiar Duminecă ciocnirile dintre „națiune“ și armată cari nu s'au produs, și cari sunt gata să umfle orice incident, pentru a putea visa și aștepta... revoluția. Dar aceștia nu sunt români. Cu atât mai puțin e țărănimea română. Sau, dacă s'au molipsit și vr'o doi români, cari vorbesc românește de puțină vreme, ei, îi știe toată lumea, sunt bieți sectari ireponsabili.

Atunci, pentru ce se tolerează de către cei responsabili în conducerea unui partid, să se creeze o atmosferă falsă, așa de primejdioasă țării, în jurul luptei lor? Ce interes național sau de partid le paralizează supraveghierea și voința?

I. AGĂRBICEANU

Complimente țărănești

Pentru cel ce se pregătește să iasă cu toate rosturile sale din mediul rural căruia a aparținut, este foarte interesant să studieze mentalitatea adânc conservatoare a poporului nostru.

Spuneam, în altă ordine de idei, că poporul românesc învață mai ales prin spiritul său imitativ. Dar aceasta se întâmplă abia după exemple consacrate, irefutabile. Simplele încercări, oricât de laudabile ar fi, nu au valoare în această materie. Din satul meu natal, bunăoră, o mulțime de inși au învățat fel de fel de meserii, și, totuși, aproape niciunul n'a ajuns să trăiască de pe urma lor. Aceasta din motivul că, mai toți, întorcându-se în sat, le-au practicat în rând cu agricultura, sfârșind, în cele din urmă, a se îndeletnici numai cu aceasta. Niciunul n'a riscat să-și bazeze existența pe o altă meserie decât cea străbună, ceea ce făcea să lipsească exemplul convingător care se impună imitarea.

Față de școală — unde până la generația mea lipsea cu desăvârșire orice exemplu vrednic de urmat — scepticismul oamenilor era și mai pronunțat, mai ales că învățătura cerea sacrificii bănești peste puterile petriștenilor, proprietari ai unui pământ slab și capricios. Astfel, de geaba treceam cu bine dintr'o clasă într'alta, consătenii mei tot mai nădăjduiau că, odată și odată, întocmai ca cei ce au fost la meserii, mă voi lăsa de carte și mă voi întoarce la meseria neînșelătoare, moștenită din bătrâni. Nădejdea lor se mai baza și pe starea materială a tatălui meu, neputând pricepe cum un neștiutor de carte, cu abea șapte hectare de pământ, îndrăznește să se așeze în rând cu „domnii“.

Bineînțeles, neîncrederea aceasta nu se manifesta deschis, ci se putea deduce din anumite fapte. Deși eram îmbrăcat nemțește, poporul nu prea făcea deosebire între mine și ceilalți vârstnici ai mei rămași la casă. Îmi ziceau ca și mai de mult: „Pătru alu Costa alu moș Avram“. Copiilor de intelectuali din sat, deși erau cam de

acciaș vârstă cu mine, ba unii chiar mai tineri, poporul le zicea „coconu” și le dădea onoarea și considerația ce se cuvenea unor adevărați slujbași. Deosebirea aceasta era, după mentalitatea poporului, normală, căci în cazul acestora nu era vorba de o înălțare în ierarhia socială, ci de o mișcare pe loc. Dacă tatăl este „domn” și slujbaș, nimic mai firesc decât ca și fiul să calce pe aceleași urme. La mine însă situația era cu totul alta: trebuia să mă fac din paore — „domn”, ceace nu era lucru ușor.

Felul aceasta de a vedea al. poporului determina și clasificarea noastră sub raport intelectual. Locul întâi îl ocupau, în mod firesc, intelectualii cu slujbă, după cari urmau copiii lor, apoi comerciantul evreu și mai pe urmă noi, băeții lui moșu Costa. Deși eu eram singurul care urmaam Dreptul, la eventuale consultațiuni juridice eram cel din urmă. Când venea vreo citație dela vreo instanță judiciară sau administrativă, primul drum al celui reclamat ducea la preot, apoi la învățător, de acolo la crășmarul evreu, și numai la urmă de tot venea la mine, dar și atunci mai mult cu gândul de a mă ispiti, de a se convinge dacă, într-adevăr, știu și eu atâta cât ceilalți. Firește, am avut prudența să nu mă arăt a fi mai învățat, căci nici așa nu m'ar fi crezut. Procedam, deci, și eu ca dânșii. Mă luam și eu după criteriul de apreciere al preotului și învățătorului cari, neștiind unguște, se orientau mai mult după culoarea hârtiei venite: dacă era albă, atunci însemna că e vorba de o afacere civilă sau fiscală; dacă era albastră, atunci se referea la vreo chestiune penală, în cele mai multe cazuri la vreo „vătămare de onoare”. Nu era greu să observ aceasta și să mă conformez, deoarece vedeam din fereastră ceace se întâmpla, căci consultațiile acestea juridice se făceau seara, după scăpățatul soarelui când intelectualii ședeau pe lavăta din fața casei.

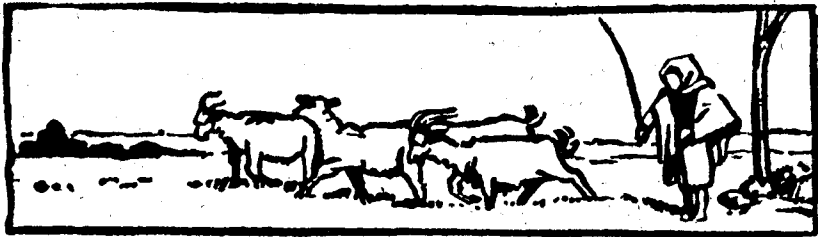
Tatăl meu își dădea și el seama, intuitiv, deosebirea ce se făcea între copiii săi și aceia-ai intelectualilor din sat, cu cari eram la școală. Din acest motiv, el niciodată n'a spus nimănui ce anume vrea să facă din noi. La dese întrebări ce i se adresau, răspundea totdeauna evaziv: — „Aș dori să-i fac câta scriitor pe lângă notarș; nu-i slujbă mare, dar am văzut să și acesta trăește mai bine decât noi, paorii; în timp ce noi ne trudim și asudăm din greu sub arșița soarelui de vară, el stă la umbră, cu pana la ureche și mânâncă piță albă, atunci când noi nici mălai n'avem de ajuns”. Iar când amândoi am ajuns la Universitate, și când nu mai mergea cu explicații de scriitor notarial, ca să nu-și trădeze idealul care i-a încălzit întreaga ființă, — cine știe câtă vreme — el arunca vina pe noi, spunând că nu-l mai ascultăm, că el ne sfătuște de ajuns să nu râvnim la slujbe prea mari, dar că noi nu mai băgăm în seamă sfaturile unui tată țaran . . .

Câte ceva ne recunoștea satul și nouă, dar nu în ordine intelectuală; ne remarca însușirile comune tuturor țaranilor, calitățile fizice, de pildă. Complimentele în această direcție se făceau fără niciun înconjur. De câte ori se frigea la căzan, eram în centrul atențiunii acelor cari, din ceas în ceas veneau să se convingă de felul cum au

reușit nouile serii de răchic. Oaspeții de acest soi se așezau pe niște lavițe lungi din preajma căzanului și trecându-și din mână în mână oca de răchie, — cu care vâmuiau fiecare fiertură, — și paharul de tărtăcuță, priveau cu interes la rosturile economice și la forfota din casa noastră, de unde nu lipseau nici noi în timpul vacanțelor. După concepția tatălui meu, omul trebuia să iubească munca, sub orice formă s'ar prezenta, fie carte, fie plug. În temeiul acestei concepții, el ne punea să lucrăm în rând cu cei de acasă. Numai de săpă și de coasă ne dispensa, de teamă că, nefiind deprinși, să nu ne îmbolnăvim. Văzându-ne pe toți trei în jurul său, tatăl nostru lucra cu un îndoit clan. Numai că, patru oameni mari nu prea aveam ce face în gospodăria interioară. La treerat, de pildă, trebuind să ducem sacii de grâu din grădină până în pod, isprăveam cât ai bate în palme. Nici de două ori nu făceam drumul cu câte un sac în spate fiecare, și terminam. Aceasta îl făcea pe tatăl nostru să exclame: „Ce bine ar fi dacă am avea atâta grâu cât am putea duce în spate, noi patru!“ Trecând pe lângă căzan, care era așezat în fața finzii, specialiștii în ale rachiului nu scăpau ocazia să-i adreseze tatălui nostru complimente de felul acestuia: „Amăn, Costo, ai copii, — nu se gioache, — că dacă ar fi după boată, toată Petrița ai putea-o bate cu ei“...

În preajma războiului mondial eram pe cale să-mi isprăvesc studiile și la Universitate, dar petrilenii tot nu voiau să renunțe la mine. N'au încetat a mă considera la fel cu ei până când, după războiu, „Pătru alu Costa alu moș Avram“ n'a ajuns prefect al județului Caraș-Severin, deci și al lor, căci abia aceasta constituia prima dovadă, că nu mă voi mai întoarce la Petrița. De atunci îmi zic „domnu Pătru“, ceea ce nu totdeauna îmi face bucurie. Pentru că nu odată mi s'a întâmplat în viață să regret din toată inima soarta umilă pe care ar fi avut-o „Pătru alu Costa alu moș Avram“...

P. NEMOIANU

Autonomiștii din Alsacia

— Și autonomiștii de aiurea —

O mare emoție a stârnit în presa dela București succesul electoral surprinzător al șefilor mișcării autonomiste din Alsacia. Fără o examinare mai atentă a împrejurărilor locale, comentatori grăbiți au scos din rezultatul scrutinului concluzii defavorabile unității conștiinței franceze, încercând, se înțelege, să stabilească, unele comparații întristătoare, al căror tâlc nu putea să rămână străin de problema însăși a consolidării țării noastre. Un trașnic avertisment părea că ne sosește de pe valea Illului, dându-ne o pildă despre fragilitatea simțământului de solidaritate națională într'o provincie, care a cunoscut ani de-arândul o acaparatoare dominație străină.

Silueta doctorului Ricklin din Altkirch, căruia i s'a adus la închisoare mandatul de deputat în Camera franceză, venea să se adauge la cortegiul cunoscut al agitatorilor separatiști de aiurea. În fruntea lor, mai de multă vreme ne obișnuiserăm să privim pe irlandezul De Valera, pe croatul Radici, pe slovacul preot catolic Hlinka. — „Băgați de seamă, (aveau aerul să ne sfătuiască acum grijulii patrioți români) dintr'o zi în alta vă puteți frezi, că galeria răzvrătiților s'a îmbogățit cu numele ardeleanului Iuliu Maniu.“ Să notăm coincidența: Toate aceste analogii și toate aceste aluzii au ieșit la iveală în pragul mult trâmbișatei adunării dela Alba Iulia, fiind oarecum alimentate de misterul, pe care fruntașii național-țărăniști îl afixau pretutindeni cu privire la rezoluțiile proiectate pentru ziua cea mare*)... Dar, să lăsăm, de-ocam-

*) E de reținut, de-asemeni, faptul că nici străinătatea n'a fost alminteri informată în ceea ce privește caracterul acțiunii partidului național-țărănist: Cu două zile înainte de întrunirea dela Alba Iulia, am citit în revista *l'Europe Nouvelle*, care apare la Praga, un editorial asupra situației politice dela noi, cuprinzând aprecierea de mai jos: „Se pot găsi unele puncte comune între poziția dlui Maniu în România și aceea a dlui Radici în Iugoslavia sau a abatelui Hlinka în Cehoslovacia. Pretutindeni, inevitabila criză de unitate din cuprinsul statelor creiate sau mărite de război.“ Aceeaș criză ar fi izbucnit, prin urmare, și în Alsacia. Doctorul Ricklin e tovarăș de suferință cu d. Iuliu Maniu!... Se va vedea, că nu e tocmai așa.

dată, la o parte preocuparea, totdeauna prezentă, pentru frământările noastre lăuntrice, căci pe acestea noi știm să le prețuim la justa lor valoare, și să căutăm să descifrăm ceva mai clar treburile autonomiștilor alsaciani. Vom avea destul răgaz să ne întoarcem apoi la ale noastre, și să fixăm la rândul nostru, câteva adevăruri elementare.

* * *

Mișcarea autonomistă în Alsacia se înfățișează, pentru cine a urmărit cu atenție, desfășurarea evenimentelor din acest buclucaș colt al Europei, ca un rezultat neîndoios al instigațiilor germane. Dovezi în sprijinul acestei afirmații sunt destule. Celdintâi purtător de cuvânt al tendințelor spre autonomie în Alsacia a fost revista *Zukunft*, care a apărut în primăvara anului 1923. Nu multă vreme după aceasta i-a urmat o gazetă zilnică *Volksstimme*, la care s'au adăugat alte două publicații, închinată aceleiași propagande: *Elsaesser Kurier* și *Das Neue Elsass*. În fine, pe la mijlocul anului trecut, — precis la 7 Iunie 1927, — grupul inițial dela *Zukunft* a hotărât înființarea unui partid politic, întemeind o organizație combativă subț firma sugestivă de *Heimabund*. Manifestul lansat cu acest prilej a fost semnalul luptei deschise în favoarea unei cărmuiri de sine stătătoare a Alsaciei. Cele dintâi roade ale campaniei au fost culese în recentele alegeri, umplând de uimire pe toți cei cari nu cunoșteau dedesubturile agitației. Restul recoltei e rezervat pentru procesul de trădare, care a început să se judece la 1 Mai, în fața Curței cu juri din Colmar. Autonomiștii alsacieni au ajuns, cam în același timp, în Parlament și pe banca acuzaților.

Acest proces a fost precedat de unele preludii foarte interesante. Pe la sfârșitul anului 1925, d. Emil Pink, bancher, unul dintre comanditarii *Zukunft*-ului, a fost arestat la Kehl, găsindu-se asupra sa o importantă cantitate de acte, cari dovedeau legăturile grupării autonomiste cu d. Robert Ernst, șeful biroului de propagandă pentru Alsacia, cu sediul la Berlin. Justiția franceză a socotit atunci, că nu e datoare să intervină. Alte descoperiri n'au întârziat să se producă. Ziarul *Action Française* a dat, astfel, în vileag corespondența, compromițătoare sub raportul politic, dintre dactilografa Agnes Eggenmann dela *Elsaesser Kurier* și abatele Fasshauer. Încă odată, niciun gest din partea autorităților judecătorești. Numai după venirea la cărmă a guvernului Poincaré lucrurile au luat o altă înfățișare. La 12 Noembrie 1927, cele patru organe de publicitate ale autonomiștilor din Alsacia au fost suprimate. Apoi, într'un discurs rostit dinadins la Strassbourg, actualul președinte al Consiliului a dat un drastic avertisment îndrăzneților, cari, cu sprijin din afară, nu conteneau să completeze împotriva unității statului francez. La 31 Decembrie, câțiva dintre agenții *Heimabund*-ului au fost arestați și expediați la Mulhouse. Șeful mișcării, doctorul Ricklin, astăzi deputat de Altkirch, fu trimis în scurtă vreme să-și întovărășască. După cercetări, cari au durat trei luni încheiate, au ieșit din această afacere douăzeci și doi

de inculpați. Cincisprezece în stare de arest și șapte dispăruți. Lista acestora din urmă, parte refugiați în Germania, parte chiar cetățeni germani, e destul de elocventă. Iată numele lor, în ordine: doctorul Roos, fost ofițer german, doctorul Ernst, Iosif Schmidlin, profesor la Universitatea din Münster, Emil Pinck, pastorul Hirtzel, agitatorul Zadock, etc., etc. Cu un cuvânt niciun francez! Cât privește pe cei arestați, absolut aceeaș constatare se impune. Nici doctorul Ricklin, nici d. Hans Schall, nici litograful Schlaegel, nici institutorul Wartz, nici d. Heil, corespondentul lui *Frankfurter Zeitung* la Strassbourg, nici pictorul Solveen, nici cofetarul Reisacher, nici abatele Fasshauer nu sunt exponenți firești, consimțiți, ai populației franceze din Alsacia. Nu-i de mirare, deci, dacă toți acești apostoli convinși ai lozincei separatiste au primit de peste frontiera Rinului încurajări, instrucțiuni și fonduri. După cum e tot atât de limpede, că Germaniei n'are de ce să-i displacă o acțiune, destinată să întunece în măsură cât de redusă aspectul național unitar al ținuturile pierdute de ea prin tatatul dela Versailles.

Acelaș fenomen se petrece, de altfel, în fiecare colț al Europei, unde biruința ideii naționale a stricat rânduiala vechilor așezări imperialiste, proclamând dreptul popoarelor de a-și întinde hotarele până la limita justelor lor revendicări etnice. Uzurpatorii deposedați, cărora nici prin minte nu le trecea altădată să țină seamă de cele mai elementare năzuințe naționale ale popoarelor subjugate, s'au transformat ca prin minune în cei mai convinși spijinitori ai principiilor de auto-guvernare. Fiecare ar dori să vadă înjghebându-se o fericită și pașnică Elveție acolo unde, până mai deunăzi, stăpâna împilarea, arbitrarul și pofa de desnaționalizare. Opreorii de ieri sunt autonomiștii de astăzi. E primul pas spre o revenire la granițele de altădată. Provinciile realitate la patria cea nouă, — la patria ce adevărată, — se mai resimt încă, peste tot locul, de urmele stăpânirii prăbușite. Ei bine, câtă vreme urmele acestea n'au dispărut cu desăvârșire, nădejdea nu-i pierdută încă pentru cuceritorii alungați. Orice neînțelegere, orice nepotrivire, orice neîncredere, cari pot întârzia consolidarea deplină a clădirii celei proaspete, sunt salutate cu bucurie în tabăra foștilor posesori. Cât timp zidurile nu sunt solid încheigate, o prăbușire mai e posibilă...

Iată pentruce, ochii lacomi ai Budapestei caută, la rândul lor, zadarnic, priveliștile îmbucurătoare ale descompunerii în gospodăriile naționale de curând întocmite, și se îndreaptă cu nădejde spre aparenta rivalitate sârbo-croată, urmăresc cu febrilitate diferențierile confesionale dintre cehi și slovaci, așteaptă cu nerăbdare momentul reconfortant, când Ardealul exasperat se va declara în stare de război cu vechiul Regat românesc exploatare! Și iată pentruce, cu mai puțină pasiune poate, dar mărturisind aceeaș stare psihologică, Berlinul încurajează tendința de emancipare a Alsaciei de sub cărmuirea franceză. Bineînțeles, nu toate speranțele sunt la fel de îndreptățite și nu toți autonomiștii sunt frământați din acelaș aluat. Dela doctorul Ricklin agent fățiș al propagandei germane, până la d. Iuliu Maniu, ale cărui simțiminte românești nici adversarii nu i le contestă, e o

mare distanță. Pentru executarea planurilor de atac ale dușmanilor de ieri, celdintâi contează ca o unealtă conștientă. Celdealdoilea, cel mult, ca un complice involuntar.

* * *

Apreciați în toată liniștea profunda deosebire, și conchideți dimpreună cu noi, că războiul autonomiștilor din Alsacia nu se potrivește câtus de puțin cu acela al presupușilor lor tovarăși de aiurea. Pe d. Ștefan Radici din Zagrab l'am văzut, nu demult, intrând în guvernul regelui Alexandru al Serbiei. Abatele Hlinka din Cașovia le-a trimis vorbă lămurită oamenilor politici maghiari, să nu-și facă nicio iluzie cu privire la supărările sale cu cehii. Iar d. Iuliu Maniu dela Blaj s'a jurat foarte sincer, că preferă să intre la Jilava sau în mormânt, decât să strice ceeacă au pecetluit cei o sută de mii de țărani la Alba-Iulia de-acum zece ani. Prin urmare, socotim procesul dela Colmar, cași micul succes electoral al *Heimatbund*-ului din Alsacia, drept o încercare venită din afară pentru a turbura apele, și așa destul de agitate, ale vieții politice franceze de astăzi.

În țările create sau mărite pe urma războiului există, într'adevăr, o problemă a unității lor organice, dar deplina și mulțumitoarea ei deslegare, încredințată în primul rând timpului, care favorizează creșterile normale, va constitui, cu siguranță, o minunată desfătare a generațiilor viitoare. Altfel ar trebui să credem, că groaznica jertfă a măcelului european s'a săvârșit în zadar. Acest gând, noi nu-l putem îndura.

BCU Cluj / Central University ALEXANDRU HODOS

Incrucișări de drumuri

— Câteva cuvinte asupra unui roman.*) —

E banalitatea, care s'a spus de-atâtea și de-atâtea ori, și totuși un incontestabil adevăr. Viața omenească e o călătorie mai lungă ori mai scurtă, cu dese incrucișări de drumuri. La răscruci, abia vre-o ființă fericită ca Popa Duhu al lui Creangă se poate mulțumi să afle calea încotro s'o apuce cu ajutorul unui scuipat în palmă, chiar și dacă o astfel de bușolă l-ar îndrepta către Golia. Covârșitoarea majoritate a muritorilor ne frământăm, trecem prin uriașe crize sufletești, ca după șovăieli de clipe ori ceasuri să ne trezim că am apucat-o la dreapta ori la stânga.

E drumul cel bun? Cine-ar ști să spună! De e bun, de e rău, îl bățătorim fără să ne dăm seama, că alegerea lui e rezultatul luptei între două imbolduri tot atât de puternice pe câmpul de războiu a eului nostru. Trupul și mintea, spiritul și materia, aceste două forțe de naturi diferite, cari totuși au încheiat o vremelnică legătură de cea mai strânsă unire, prin rezultatul ciocnirii lor ne determină soarta pământească. Uneori triumfă cea dintâi, alteori cea de-a doua, împingându-ne în vre-o direcție, până la altă incrucișare a drumurilor.

Câte răscruci sunt în viața unui om? Foarte multe, desigur, dar abia câteva de mai mare importanță, abia câteva lasă în sufletul nostru urme mai adânci. Iși are și viața omului epocile ei, ca și viața lumii, epoci pe cari le începe și le încheie evenimentele dela incrucișările drumurilor.

Istoria universală, ori istoria unui popor, va fi o operă cu atât mai desăvârșită cu cât aceste incrucișări sunt mai bine fixate. Tot

*) Ion Agârbiceanu: *Legea Minții* (Povestea altei vieți) — Edit. „Universala” Alcalay & Comp. 668 pag. 8°. Prețul 160 lei.

astfel, povestea vieții unui om, ori a unui grup, chiar și mai mic, de oameni. Numai în lumina luptelor dela răscruți poți să judeci fără greșală evenimentele.

În romanele „Legea Trupului” și „Legea Minții”, d. Ion Agârbicianu ne prezintă cele două forțe avându-și fiecare legea, ori legile sale. În amândouă se verifică sentința Sfântului Pavel: „Văd altă lege în mădularele mele potrivnică legii minții mele, care mă robește legii păcatului, lege scrisă în mădularele mele”. În cel dintâi roman, biruind trupul își pune în aplicare legea sa, tot astfel în cel de-al doilea, biruie mintea. Atât biruința trupului cât și a minții se întâmplă prin intervenția unor alte forțe, dar, o intervenție căutăată, cerută. Biruința minții se întâmplă prin darul lui Dumnezeu, dar totdeauna cu directa conlucrare a voinței omului. Iar trupul biruiește prin conlucrarea lipsei de voință.

„Legea minții” triumfă și în viața lui Andrei Pascu, care e subiectul atât de simpatic al romanului dlui I. Agârbiceanu. A triumfat la fiecare încrucișare a drumurilor. Uneori, triumfurile au fost mai mici și numai vremelnice, dar au pregătit triumful final, care face din Andrei Pascu un erou în adevăratul înțeles al cuvântului.

Andrei Pascu a terminat liceul, e firesc așadar, ca cea dintâi încrucișare mai însemnată a drumurilor vieții lui să aibă loc în vacanța cea mare de după examenul de maturitatea, bacalaureatul de pe vremuri al Ardealului, când, trebuia să dea răspuns marelui întrebări: *quid nunc?* Nepăsarea, cu care tratează pe părinții săi, de câteori îi soliciță răspunsul, e numai aparentă, ori, tocmai această nepăsare evidențiază zângănitul armelor din cele două tabere beligerante. El are, fără îndoială, un ideal: *binele*. Bunătatea sufletului său iese la iveală chiar și în scena când a împușcat cel dintâi iepure. L'a împușcat pentru-că *i-s'a nimerit bine*, iepurele a murit de-odată, fără să vadă și să simțească moartea. Dacă *i-ar* fi rupt numai un picior ar fi făcut o faptă nelegiuită, pentru-că „simte și iepurele, ca și omul, iar a pricinui altuia durere, e păcat”.

El vede că n'are altă alegere decât să intre la Teologie. La această îl determină împrejurări de ordin material. Șovăiește, totuși, pentru-că nu vrea să lucreze împotriva conștiinței sale. Petiția pentru primire și-o înaintează numai după citirea unei scrisori parfumate, scrisoarea frumoasei Dora, care-l asigură că va fi primit la Teologia din Pesta și că va ajunge profesor secundar. La liceele confessionale românești din Ardeal numai așa puteai să ajungi profesor, dacă erai și preot.

E primit, bine înțeles, spre marea bucurie a părinților lui, țărani cumpătași, cari se uitau la odrasla lor ca la lumina ochilor. Și spre bucuria Dorei. Se bucură și el. Cine știe, de câteori a repetat în gând exclamația, pe care în roman o găsim numai odată:

— „Ar fi minunat să pot ajunge profesor! Profesor pentru istoria naturală, ori cea universală. Nici de limbile clasice nu m'aș feri. Profesor!”

Curata și adevărata lui iubire față de Dora contribuie la încheierea luptei dela răscruți. A triumfat mintea ori trupul? Nu putem ști încă. Ori, poate lupta s'a terminat numai cu un armistițiu, având să se reiea ostilitățile mai târziu.

Cu privirile îndreptate către viitorul nesigur, dar și cu sărutul Dorei pe buzele lui, Andrei Pascu pleacă la Pesta.

La două luni după intrarea în seminarul din Pesta, într'o scrisoare lungă adresată Dorei, tânărul Andrei denunță armistițiul. Reîncepe lupta, acum mai vehementă. Se revoltă împotriva orânduielilor din seminar și se hotărăște să-l părăsească. L-ar fi părăsit, poate, dacă un *pater* cuminte, om cunoscător al adâncurilor sufletești, n'ar fi mijlocit un nou armistițiu. El singur a cunoscut pe Andrei. El singur a riscat părerea, că în ciuda aparențelor contrare „revoluționar“ poate să devină un preot minunat. Mulți preoți n'au trecut prin astfel de crize, dar aceia nici nu sunt apostoli, ci simbriași.

Al doilea armistițiu l-a petrecut Andrei parte în infirmerie, parte între colegii săi, dar, îngăduindu-i-se deplină libertate. Nu mai era constrâns să urmeze regulile stricte ale vieții de cleric, nici să participe la actele de pietate din capelele seminarului. În timpul armistițiului a făcut examene strălucite. Acelaș regim al libertății absolute și l-a ales și pentru timpul vacanței. Nu se duce nici la biserică, dar nici la petreceri, iar, la ilustratele Dorei răspunde tot mai rar, iar, dela o vreme nici nu-i mai scrie și nici nu se mai gândește la dânsa. Când vine toamna, pleacă din nou la Pesta, o mai vede odată din ferestrele trenului, o vede în fugă, două-trei clipe, se cutremură, deși i-se pare că s'a schimbat și el și ea, dar, nici acest cutremur nu e de lungă durată. A murit dragostea lui? Ori doarme numai? Ori, e totul o iluzie a amorului? Cine știe? În Noembrie, din nou armistițiu, dar acum, simte că nu pentru a-l încheia încurând iarăși. Simte că *viața e o luptă*, iar în luptă omul trebuie să învingă ori să fie învins, și că armistițiul e o lașitate. Citea mult, mult, dar mânat de dorul de-a găsi înșfârșit, drumul. Popasul la răscruți a fost prea lung.

Într'o bună zi, citește și renumita predică a lui Massillon despre „numărul cel puțin al aleșilor“. Predica aceasta îl sgudue și îl transformă total. Se duce în capela, pe care în timpul crizei n'o mai cercetase, se spovedește, iar Saul devine dintr'odată Paul. Își cercetează păcatele lui, ne-mai ocupându-se cu ale altora, înțelege rostul vieții de seminar, înțelege, că *viața e „o luptă necurmată împotriva tuturor piedicilor cari s'ar pune în calea realizării binelui, frumosului, a dreptății“*.

Nu devine însă un rob orb al disciplinei seminarului unguresc. Încercărilor de a-l îndupleca să intre în societatea de lectură unguerească le opune cea mai mare rezistență, într'o discuție cu superiorii seminarului el afirmă chiar drepturile românilor la viață națională separată. Misiunea unui preot o vedea cât mai frumoasă, gândul profesoratului îi venia tot mai rar, și tot mai rar se gândia la Dora. Cu vre-o săptămână înainte de terminarea studiilor citește într'un ziar știrea că ea s'a căsătorit cu un avocat. În sufletul lui se deslănțuie

furtuna, e din nou la răscruci, se pornește din nou lupta, dar o luptă de scurtă durată. Drumul ales e resemnarea. Nu e mirare: amorul lor n'a fost o simțire puternică, ci numai scânteia din care abia către sfârșitul volumului are să răsară imensul, adevăratul amor.

La o serioasă încrucișare a drumurilor ajunge Andrei după terminarea studiilor. Intră în cancelaria episcopescă, face trei riguroase, dar, adresându-și mereu întrebarea: quid nunc? Ajunge în casa popii Morar din Almaș, iar fata acestuia, Marioara, lasă o urmă adâncă în sufletul lui, dar, fără prea mari vibrații ale cordelor inimii. Pasiunea se aprinde numai în sufletul cu desăvârșire virgin al Marioarei. O cere în căsătorie ca să o facă preoteasă în Măgura, un sat rău, o parohie slabă. Popa Morar protestează, dar ochii Marioarei ard ca văpaia. Cu Andrei s'ar duce și într'un sat din pustietățile Saharei.

Ce a îndemnat pe teologul dela Pesta să meargă într'o parohie de care s'ar fi ferit chiar și un teolog din Blaj? A fost rezultatul luptei dela răscruci, dorul de-a alerga mereu după ideal. Măgura e un sat cu locuitori români și sași. Românii sunt în majoritate, dar săraci și împărțiți în două confesii. Andrei își puse în gând să ridice economiceste și culturalicește satul. Principalul lui colaborator e preotul ortodox, un om mai bătrân dar cu inimă mare și tânără, care îl secondează în toate. Munca acestora e descrisă în peste 200 pagini de netrecută frumusețe. E ceva ca în povești, e ceva ce te farmecă și înduioșează în acelaș timp. Chiar și numai de dragul acestor pagini fermecătoare romanul dlui I. Agârbiceanu ar trebui să-l citească fiecare român de inimă. Colaborarea frățescă a celor doi preoți face adevărate minuni: românii din Măgura ajung la rolul ce li se cuvine în treburile comunale, își fac școală, bancă, ajung la bunăstare materială, cu un cuvânt Măgura românească și-a schimbat fața. Cei doi preoți se iubesc ca frații, cu o dragoete atât de adevărată și sinceră, încât îi iubim și noi, cititorii. Să mi se ierte această digresiune, dar dacă aș avea talentul de-a scrie romane și aș fi scris eu „Legea Minții“, — pe cei doi preoți i-aș fi făcut de-o vârstă, iar la urmă, i-aș fi încuscrit. Această iubire făcătoare de minuni nu trebuie să moară, ci să se perpetueze.

Andrei a mai avut un colaborator: sincera dragoste și admirație a Marioarei. Ea, însă, se stinge într'o noapte de primăvară, lăsându-l în văduvie. O nouă încrucișare de drumuri, urmată de-o nouă biruință a minții. El a rămas în sat, ca să-și desăvârșească opera. În al șaptelea an al preoției a clădit case parohiale și pentru ortodoxi și pentru uniți, curat ca în cele mai fermecătoare povești.

Zilele în Măgura îi erau, tofuși, numărate. Gurile rele au început a-l bănuși că alunecă pe povârnișul imoralității, o bănuială, pe care Andrei n'o putea suporta. De-aceea, se hotărăște să se mute la oraș, ca protopop, dar, numai după ce mai întâi s'a îngrijit de un bun urmaș în Măgura. Ca și petiția pentru primirea la Teologie, cea pentru protopopiat o înaintează pe urma unei scrisori primite dela — fatumul său — Dora, care locuia în orașul acela cu bărbatul ei, un avocat voluminos și cam înaintat în vârstă. Își face totuși iluzia

că nu amorul față de ea, ci dragostea platonică față de „un suflet frumos“, îl mișcaseră atât de mult.

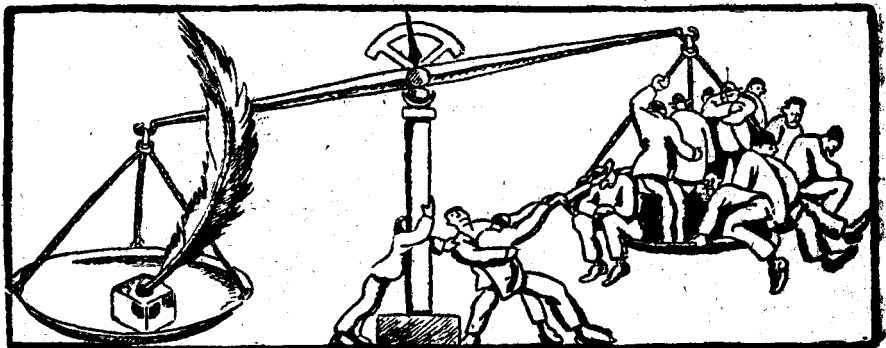
Partea ultimă a romanului descrie activitatea protopopească a lui Andrei, o continuare a celei preoțești dela Măgura. Povătuiește pe preoți, mustră pe cei păcătoși, iar în munca din oraș îi este de mare ajutor Dora cu bărbatul ei. O convorbire cu un preot desfrânat ne desvăluie sufletul lui Andrei în toată curățenia lui. El socotește adulterul ca un mare păcat, ca o adevărată pacoste a societății. Pri-mește însă avertismentul, care îl pune pe gânduri: că legea trupului cu ușurință biruie pe cea a voinții. Un adevăr, despre care s'a convins în curând: din scânteia de odinioară, care părea stinsă, dar nu era, s'a aprins un foc cu flacări ușiase, învăluindu-i sufletul și trupul. În clipa negândită, (dar, oare și nedorită?) s'a trezit cu Dora pe genunchii lui, i-a sărutat ochii, părul, gâtul... În zilele următoare se mângăia, totuși, cu iluzia că iubirea lui e fără de păcat, iar scena din clipa negândită un episod pentru care nu trebuie să-și facă prea mari remușcări.

În curând Dora rămâne văduvă, iar Andrei ajunge la ultima încrucișare de drumuri, ultima și cea mai importantă. Acum avea să aleagă între renunțarea la preoție sau la Dora. Neînsemnatul și totuși neuitatul episod îl împinge pe drumul croit de legea trupului. O întâmplare îl duce seara în biserică. În fața altarului își dă seama că amorul lui va fi sfânt, frumos, numai în cadrele renunțării. Dora nu ar putea fi fericită cu un răspopit.

Pe Dora o cercetează zilnic vre-o două luni de zile; vizite de apropiere numai sufletească. Dora știe acum, că Andrei o iubește cu o iubire nepământescă pentru care îi era recunoscătoare. Îl adora și ea, din zi în zi mai mult, dar o mistuia neînchipuite chinuri. Simțea că acest suprapământesc amor se va sfârși ca să facă loc celui profan, pământesc. De-aceea, într'o bună zi face gestul suprem de-a părăsi orașul, înlăturând ceea ce primejduiește spiritualitatea amorului lui Andrei. A învins spiritul prin înlăturarea trupului. A intervenit darul lui Dumnezeu ca să pună capă războiului, dar acest supranatural ajutor a fost adus pe câmpul de războiu de voința puternică a celor doi. În lupta dintre minte și trup, *dacă se poartă și cu armele voinței*, învinge mintea prin intervenția darului de sus. Această soluție o dă dl Ion Agârbiceanu importante probleme în frumosul său roman.

Aveam intenția, recunoaștem, să facem și o analiză a romanului, dar, abia acum la sfârșit vedem că aceasta a fost cu neputință în cadrele unui articol. O vom face cu altă ocazie, pentru că vrem să remarcăm toate calitățile cari îl vor înșira odată între cele mai bune romane ale noastre. De-astădată ne mărginim să-l recomandăm călduros tuturor cititorilor. E o reușită operă de artă a celui dintâi, care dintre prozatorii ardeleni contimporani a isbutit să atingă măsura adevăratei arte.

SEPTIMIU POPA

Cronica politică

Invinșii mimciunei

Partidul național-tărănist a trecut zilele trecute peste mult trâmbițată demonstrație de la Alba Iulia, iar guvernul domnului Vintilă Brătianu răsufală ca ușurat de o grea povară. De o parte și de alta se făuresc succese ocazionale pentru văzul celor mulți cari privesc, ca și pentru convingerea celor mai puțini, cari au chemarea să dea interpretarea hotărâtoare faptelor politice petrecute în țară. Evenimentul se înfățișează astfel divers și contradictoriu. Național-tărăniștii pretind că au demonstrat până la epuizare teorema anunțată, iar guvernul își face un titlu de glorie din faptul, că a trecut peste ziua de 6 Mai fără nici-un incident violent, din care șubreda lui autoritate ar fi putut să iasă știrbită.

Nevoia aceasta de a da o interpretare favorabilă celor petrecute ni se pare explicabilă. Insuccesul a fost categoric, și pentru unii și pentru ceilalți. Iar faptul, că unii stau astăzi și măsoară câți metri patrați de teren are încăpătoarea piață a cetății istorice unde s'a ținut adunarea, nu e numai o necesitate de ordin sufletesc, născută din curiozitatea de a ști dacă la Alba Iulia au fost 200.000 de mii de oameni sau numai 40.000, ci e pornirea firească de a se face o divertiune de la însăși realitatea înțelesului moral, pe care a evidențiat-o evenimentul de acum o săptămână.

Partidul național-tărănist a mers la Alba Iulia în desperare de cauză, cu o soluție hotărâtoare: sau guvernul pleacă de bună voie și legiunile domnului Iuliu Maniu întind hora de sărbătoare pe pajiște verde; sau „oligarhia“ rezistă, și se ridică zăgazurile democrației justifiare. „Oligarhia“, chipurile, a rezistat, și hora bucuriei a fost contra-

mandată. Dar nici altceva nu s'a petrecut. Soborul amenințator s'a spart, așa cum prevăzusem, după ce s'a citit o rezoluție, zămisliță în grele chinuri cerebrale, undeva într'o cameră pusă la dispoziție de un amic politic, departe de „poporul”, chemat să „hotărăască”. Patruzeci de mii, șazeci de mii, sau, dacă voiți, 200.000 de mii, oamenii au plecat, acasă cu amarul deziluziei în suflet, iar frunțașii, cari îi ademeniseră cu atâtea promisiuni ispititoare, s'au strecurat într'o lamentabilă procesiune de umbre pe sub porțile cetății izbăvitoare, pentru a ieși cât mai departe din raza privirilor încruntate ale mulțimilor nemulțumite de o nouă și crudă înșelăciune.

Ce a vrut să demonstreze la Alba Iulia partidul național-țărănist? Că e în stare să adune mulțimea? Era inutil. Proba o făcuseră și alții, iar proporțiile nu contează, atâta vreme cât ideea nu a câștigat în intensitate și fapta a rămas stearpă în buzunarele comandamentului. După Alba Iulia, partidul național-țărănist nu e mai câștigat în prestigiu decât era politicește mai înainte. Dimpotrivă, el a devenit și pentru mulțime ceace era de mult categorisit în cercurile politice mai luminate: un partid de negațiune politică, incapabil să se ridice la valoare activă prin legitimitatea faptelor.

Dar toate aceste adevăruri evidente nu îndreptătesc guvernul să se împăuneze cu un succes pe care nu l'a avut. Dacă la Alba Iulia nu s'a petrecut nimic grav, dacă adunarea s'a ținut și s'a împrăștiat în cea mai bună ordine, meritul nu este al guvernului, ci al mulțimei adunate acolo, cari a înțeles că fără conducători pricepuți și curajoși nu se poate face nimic. Nu ne gândim la „revoluția”, pe care cu atâta convinsă bravură o formulau frunțașii național-țărăniști înainte de celebra adunare. Ne gândim, însă, că toată lumea aceea considerabilă de trimiși ai satelor ardelențe și bănățene, care s'a scurs spre Alba Iulia în Duminica trecută, era purtată nu de ideea călăuzitoare, dealtecum absentă, a unui partid politic, ci de pulsația motorică a unor grave și puternice *nemulțumiri*, toate îndreptate împotriva guvernului de astăzi.

Aceste nemulțumiri adânci și reale căutau la Alba Iulia o deslegare, pe care e drept că partidul național-țărănist nu a putut să o dea, dar faptul, că ele nu și-au găsit acolo formula de reacțiune potrivită, nu înseamnă că a dispărut cauza care le-a determinat. Dimpotrivă, ea s'a accentuat. Partidul național-țărănist isbuțise să antreneze în sfera lui de acțiune elemente destul de diverse, fără a formula un crez politic nou, fără a stârni adâncul avid de noutate al păturilor populare cu idei regeneratoare de viață colectivă, ci simplu, agitând mereu nemulțumiri unanime, cauzate de guvernările partidului liberal, pline de păcate grele. La Alba Iulia erau țărani ai satelor românești din Ardeal și din Banat, cari aduceau gând curat de îndreptare pentru o stare de lucruri umilitoare, strigându-și antipatia împotriva partidului liberal și a guvernului actual nu în rezoluția ficluiță, undeva în loc ferit, ci în atmosfera încărcată a adunării libere, unde veniseră de bună voie să-și spună nestânjenii cuvântul. De ce, dară, se bucură guvernul și răsuflă ușurat? N'a înțeles că acolo s'a rostit o sentință,

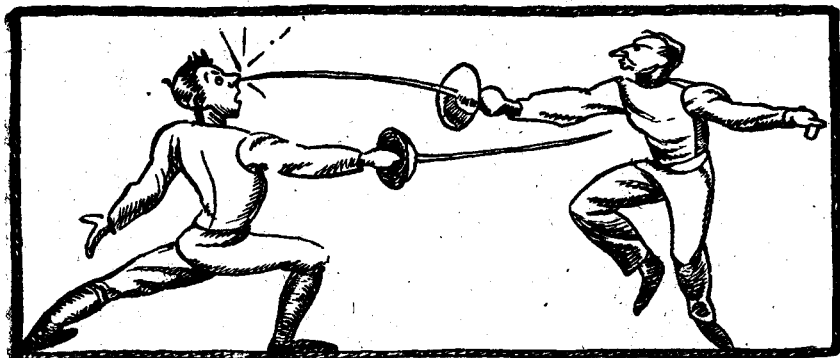
care îl condamnă fără apel, ca nevrednic a purta mai departe desti-
nele țării? N'a simțit că mulțimea aceea, lipsită întâmplător de con-
ducători sinceri și pricepuți, vrea un singur lucru, să plece guvernul
liberal pentru a se face rânduială și liniște în țară? N'a avut înțuița
poruncei, care se rostia, nu de patruzeci de mii sau de 200.000 de
mii de cetățeni, și nu de glasurile răgușite ale unor politicieni interesați
și fără drepturi, ci de o țară întreagă.

Nu credem; și nu credem, pentrucă prea se bucură guvernul, cu
o bucurie nefirească.

Deoparte și de altă, dincolo de aparența înșelătoare a decorului
de argumente și probe ocazionale, învinșii minciunii, ai minciunii de-
magogice și ai minciunii guvernamentale, se întâlnesc și își fac re-
ciproc condoleanțe. E singurul adevăr, care corespunde nemulțumirii
noui și vechi a celor ce au mers zadarnic la Alba-Iulia.

D. I. CUCU

GAZETA RIMATĂ

Bava Africanul

La Teatrul Național din București se joacă o piesă, al cărei erou, Bava Africanul, povestește isprăvi din Africa fără să fi fost vreodată pe-acolo.

*Sărmani drumeți șovăitori,
Noi suntem robii amăgirii.
Ne legănăm de-atâtea ori
Pe aripile 'nchipuirii...
Povestitorul priceput
Nu ține minte, totdeauna,
Aieva ce s'a petrecut
Și ce-a mai înflorit minciuna.
Astfel se nasc eroi isteți,
Viteji războinici, cu toptanul...
Veniți la teatru să vedeți
Pe unul, Bava Africanul...*

*Eu par'că l-am mai întâlnit
La Alba-Iulia 'n cetate.
Vorbea mulfimii, răgușit,
Distribuind' la toți dreptate.
Pentru-orice fel de suferinți,
Avea în buzunaru-i leacuri;
Dureri de șale sau de dinți,*

Acestea 'ncalte erau fleacuri!...
Cu glasul lui, cândva sonor,
Făgăduia (până la anul)
Imbogățirea tuturor...
Era Ghiulucă Ardeleanu...

Iar mai la vale, spre Teiuș,
Pe unde se scurgea mulțimea,
Un mic ministru spiriduș,
Vrea să-și arate agerimea.
Erau vreo douăzeci de mii,
Ca râul când își umflă cursul...
Însă ministrul le vorbi,
Și-i aclamară, toți, discursul.
— „Sus cu partidul liberal!“
Strigară'n cor, cu tot elanul.
— „Huideo, partidul național!“
„Trăiască Gujă Regășeanul!“

.....
.....
.....
.....
.....
Povestitorul priceput
Nu ține minte, totdeauna,
Aieva ce s'a petrecut
Și ce-a mai înflorit minciuna.
Astfel se nasc eroi isteși,
Viteji războinici, cu toptanul...
Din Alba-Iulia 'n Teiuș
Acelaș Bava Africanul...

NICULIȚĂ MINCIUNĂ

— autor de povești vânătoarești —

INSEMNAȚII

Inconsecvență. — Manifestul lansat de partidul național-țărănist în ajunul adunării dela Alba Iulia constituie, fără îndoială, un violent rechizitoriu împotriva păcatelor guvernării actuale. Stilul manifestului aparține, se înțelege, oamenilor politici cari l'au redactat. Marile noastre probleme naționale sunt tratate astfel în acelaș zgomotos limbaj de întrunire publică, pe care-l cunoaștem din discursurile dela „Dacia“ ale bătaioșilor demagogi.

Aceasta nu însemnează, că mare parte din atacurile îndreptate împotriva partidului dela putere nu sunt oarecum justificate. Reproducem mai jos un pasaj, privitor la concepția economică liberală, ale cărui rânduri, lăsând la o parte grandilocvența umflată a uriașelor adjective, cuprind incontestabile adevăruri. Iată:

„Sub mantia naționalismului economic partidul liberal a procedat la o sistematică și stăruitoare acaparare a tuturor bogățiilor țării: cărbuni, petrol, gaz metan, minereuri, păduri, uzine, fabrici,

conduce de petrol, pescării, căderi de apă, stațiuni climaterice și balneare, mijloace de transport, comerț de cereale comerț de bancă... Tot ce reprezintă o valoare în această țară a fost trustificat, fie cu ajutorul legilor transformate în instrumente de jaf, fie cu ajutorul unui întreg aparat administrativ de birouri și de comisii, îngrămădindu-se la câțiva ani în câteva mâini bogățiile uriașe ale țării și transformându-le într'o uriașă întreprindere parazitată, care se nutrește din mizeria obștească“.

Așa zice partidul național-țărănist. Nu tăgăduim, că în linii generale, are dreptate. Dar ne întrebăm: Pentru ce au contribuit conducătorii partidului național-țărănist, în două rânduri, la răsturnarea dela cârmă a partidului poporului, care reușise să realizeze cu totul altă politică economică, și au dat ajutor partidului liberal ca să revină la guvern pentru a-și pune în aplicare planul de acaparare, pe care aceiași frunțași îl zugrăvesc astăzi, atât de sumbru? Nu e oarecare inconsecvență aici? Nu ve-

deși, că se plâng împotriva unei stări de lucruri tocmai aceia cari au colaboretat la perpetuarea ei?.. E un subiect, care ar trebui tratat într-o zi mai pe larg.

Bela Kun la Viena. — Autoritățile austriace au arestat la Viēna pe faimosul agitator bolșevic Bela Kun, a cărui dictatură sângeroasă asupra Ungariei rămâne, fără îndoială cea mai rușinoasă și cea mai umilitoare pagină din istoria poporului vecin.

Nu e greu de bănuț cu ce fel de gânduri a întreprins trimisul Moscovei această ultimă călătorie a sa. În capitala Austriei s'a instalat de mai multă vreme un fel de post de observație înaintat al Internaționalei a III-a, încercând să traducă în practică planurile acesteia de a deslănțui în această parte a Europei cele dintâi binefaceri ale revoluției sociale. Sunt indicii demne de a fi luate în seamă, că Bela Kun a mai fost odată oaspele nedorit al Viennei, în luna Iulie a anului trecut, punând la cale cunoscutele turburări de stradă, cari au costat viața a mai multe sute de oameni. De data aceasta, după propria mărturisire a arestatului, lovitura trebuia să se îndrepte spre Ungaria, unde erau în curs de pregătire serioase mișcări muncitorești.

Guvernul maghiar a cerut, se înțelege, extrădarea aventurierului, dar s'a ivit imediat o controversă cu privire la supușenia sa. (Numai asupra originii etnice nu e nicio îndoială). Fostul reporter obscur de la Oradea s'a născut, întâmplător, pe teritoriul Ardealului. Ar fi putut să opteze, după litera tratatului de pace, pentru cetățenia română. Dar, după ce Republica roșie a Ungariei a fost lichidată de marșul armatei noastre la Budapesta, teribilul și ridicolul Bela Kun, căruia i-a mai rămas vremea necesară pentru a-și pune pielea la adăpost, s'a refugiat în Rusia, unde, fiind îmbrățișat ca un fiu fără noroc al fa-

miliei bolșevice, s'a văzut recunoscut ca cetățean al Republicii Sovietelor. În această calitate a fost trimis să arunce asupra Ungariei sămânța demonică a dezordinii, iar de-acolo, dacă se poate, în Slovacia și mai departe...

Soarta lui Bela Kun, de-acum înainte, e mai puțin interesantă. Va fi dat în judecată și osândit la Viena, sau va fi expedit, cu mai puține formalități, înapoi la Moscova, concluziile, pe cari suntem nevoiți să le tragem din acest episod, nu se schimbă. Încă odată se face dovada, că guvernul sovietic din Kremlin, ai cărui delegați susțin cu atâta pathos la Societatea Națiunilor ideea dezarmării generale, urmăresc în realitate, cu o bătaioasă fenacitate, deslănțuirea unui neîmpăcat război civil, destinat să facă să triumfe pretutindeni așa zisa dictatură a proletariatului sub poruncile conducătorilor de astăzi ai Rusiei. Faptul, că cea dintâi scânteie se aprinde la Budapesta sau aiurea, e numai o chestiune de tactică sau de moment. Dacă nu vom ști să ne apărăm, aceeaș soartă ne așteaptă pe toți. Vrând, nevrând, Europa întreagă va trebui să fie solidă în fața primejdiei comune. Părerea, că amenințarea ar fi mai aproape de noi decât de alții, e o simplă iluzie vizuală a așezărilor geografice.

George Coșbuc. — S'au împlinit zece ani de când a închis ochii, în Capitala țării încă sub ocupație dușmană, poetul așa de specific ardelean și așa de cuprinzător românesc, care a fost născădeanul George Coșbuc. Părăsit de prietenii, aflați ei înșiși departe de casă, acolo unde îi thema datorია supremă a luptei decisive pentru întregirea neamului, George Coșbuc a suportat greu cei doi ani de durere, cari au premers victoriei, și cu sănătatea lui sdruncinată de o suferință istovitoare moralicește, a căzut când unirea, se putea întrevădea numai. Încă tânăr, împlinea

52 de ani când a murit, Coșbuc ar fi putut fi multă vreme decanul poeziei românești, dacă înlănțuirea evenimentelor nu i-ar fi percpitat sfârșitul.

Nicio dată, ca în aceste clipe de fugă retrospectivă, personalitatea poetului nu ni-a părut mai caracteristică pentru puterea de creație artistică a geniului românesc. Poezia lui, care se alimentează dela sursa inepuizabilă a vieții țărănești, având adânc săpata în structura ei pecetea amintirilor deacasă, din acel mediu rural năsăudean, așa de plin de expresie, e totuși familiară orunde pulsează viață românească. George Coșbuc s'a impus dela început prin această sinteză de emotivitate specific românească, datorită căruia se confirmă înținderea unuia și aceluiaș popor, de la izvoarele Tisei până la gurile Dunării. Ca și în nenumăratele probe de nemuritoare artă populară, pe cari le aflăm în vechile și trainicele isvoade de țesături și chilimuri, în migala ornamentațiilor bisericești și în fineța versurilor slăfuite de generații, în poezia lui Coșbuc strălucesc însușirile noastre specifice de rasă, în ritm, în armonie, în măsura cu care se exprimă mișcarea stărilor sufletești. Un critic, care nu avea cum să pătrundă mai adânc în infinitatea stucturii noastre sufletești, a numit pe Coșbuc *poetul țărănimei*, lăsându-se ispitit de aparențele poeziei lui, care se puteau aplica așa de favorabil teoriei mediului a lui Taine. Catalogarea ni se pare greșită, mai mult decât se îngăduie orice clasificări. Coșbuc din „Ziarul unui pierde vară” nu mai e *poetul țărănimei* din „Balade și Idile” sau din „Fire de tori”; iar cel ce a tradus cu atâta măiestrie „Georgicele” și „Eneida”, din Terențiu și din Schiller, sare mult dincolo de categorisirea pripășitului Gherea. O altă însușire caracteristică se desprinde din opera lui Coșbuc, e armonia, înclinarea aceasta deosebit de prețioasă de a găsi corelația potrivită dintre

datele vieții și a o exprima sugestiv, care nu e străină de sufletul românesc așa de bine echilibrat. Poet al armoniei a fost George Coșbuc și de aceea poezia lui va rămâne nemuritoare în galeria operelor clasice ale literaturii românești.

Regretul nostru e că, acum când cu gânduri pioase comemorăm prima decadă de aducere- aminte de la moartea poetului, nu ne putem mângâia de nemărginita pierdere ce o suferea literatura românească, aplecându-ne capetele pe o ediție vrednică de opera lui Coșbuc. O ediție de lux pentru bibliofili lipsește, iar edițiile curente, tipărite pe o hârtie, care e o ofensă, prost broșate și fără gust ornamentate, sunt o adevărată rușine. Arta lui Coșbuc cere un alt cadru și s'ar conveni să i-l dăm, măcar acum când cei zece ani trecuți de la moartea poetului vin să ne mustre tăcuți pentru nepăsarea noastră. *d. i. c.*

Eroul dela Teiuș. — N'avem niciun motiv să exagerăm însemnătatea intrinsecă dela Alba Iulia a partidului național-țărănist. Nici în ceea ce privește numărul participanților, nici în ceea ce privește gravitatea rezoluțiilor proclamate. Noi nu aprobăm metodele de luptă întreprinse de adversarii noștri, și, mă ales, nu credem în misiunea providențială a nehotărâtului și mediocrului lor șef. De aceea, suntem convinși, că laudabila risipă de energie, desfășurată în mult trâmbițata zi de 6 Mai, cu toate marșurile forțate pe văile Ardealului, și cu toate discursurile neobosiților oratori, va rămânea, din păcate, fără rezultat. Un val și mai adânc de decepție se va lăsa peste capetele miilor de țărani, puși pe drumuri de o lozincă înșelătoare, în vreme ce adevăratele nevoi ale acestui colț de țară se vor vedea, și pe mai departe, nesocotite.

1 Aceasta nu însemnează, câtuș de puțin, că suntem dispuși să facem cor cu gazetele liberale, cari se grăbesc să în-

registreze cu ciudata îngâmfare o foarte contestabilă victorie a guvernului... În acest caz, ar trebui să ne inchipuim, că fiecare cetățean, care s'a întors acasă, dezamăgit, dela adunarea național-tărănistă, a devenit, brusc, un aderent fanatic al partidului dela putere. Confratele *Națiunea*, alunecând până la ameteală pe această pantă, se ostenește să ne povestească cum d. G. Tătărescu, temerarul subsecretar dela Interne, a întâmpinat în gara Teiuș un grup de vreo 12.000 de săteni, cari se întorceau dela Alba Iulia, le-a ținut un frumos discurs pe peronul gării, le-a pus la dispoziție câteva trenuri speciale, și s'a pomenit aclamat frenetic de mulțimea, pe care d. Iuliu Maniu, în naivitatea sa provincială, o chemase cu traista în băta să facă revoluție... Dovadă, că acestor amăgiți nu le lipsea decât puțină elocvență, pentru a fi îndreptați pe calea ascultării și a supunerii guvernamentale!

Să creadă această anecdotă nesărată, cine n'are altceva mai bun de făcut. Oamenii cu scaun la cap nu se îmbată cu apă rece și nu se zăpăcesc cu știri fabricate prin redacții de admiratori cu simbricie ai isprăvilor ministeriale. Adevărul se cuvine să fie căutat în altă parte. Nu numai, că rău inspirata cârmuire liberală n'are de revendicat nicio satisfacție de pe urma recentei demonstrații populare de la Alba Iulia, dar e în afară de orice îndoială, că dacă s'au găsit atâți oameni necăjiți, cari s'au lăsat ispitiți să urmeze pe propagandiștii partidului național-tărănist, faptul se dovedește în cea mai mare parte nemulțumirilor pricinuite de politica brutală și nepricepută a partidului liberal. Să nu se amăgească guvernul dlui Vintilă Brătianu cu laurii unui succes inchipuit. O criză de conducere a țării există, și, dacă e adevărat, că nici drumeții cu merinde pe trei zile, nici moșiunile dlui Iuliu Maniu n'o pot rezolva, cu atât mai puțin va reuși s'o deslege profitorii

de astăzi ai puterei.

Bucuria acestora sună fals, ca un hohot de râs în fața unei mari și adevărate revolte sufletești...

Complicitate minoritară. — Citim în ediția săptămânală literară a unui binecunoscut ziar politic din Capitală, ca exemplu de *literatură minoritară*, o schiță tradusă după un oarecare scriitor sas, H. Zillich. Se chiamă „Prefectul țaran“ și ar fi să fie o descriere de moravuri, dacă n'ar fi pur și simplu un mizerabil pamflet minoritar pe socoteala stăpânirii românești. Autorul sas ficluiește o întâmplare rurală, cu un prefect „regățean“, care dansează într'o crâsmă cu iubita unor feciori și provoacă un omor pasional. Faptul luat izolat s'ar putea înghiiți, dacă în stilul spărcăit al acestei mostre de literatură minoritară n'ar musti intenția de bațjocură. Din tatăl prefectului cu pricina, care e arătat ca un fel de om fără rost căpătuit prin Ardeal, autorul face un popă odios, cu „anti-reul unsuros“ și „picioarele ca niște bureți striviți“, înhăitat cu arendașul ovreu în hoșii contra proprietarului și a țaranilor. Cu acest material literar și fără nicio altă motivare psihologică asupra personajelor se schițează drama, evident cu intenția de ofensă și numai din plăcerea de a se face un stupid mahalagism literar.

Fapta dlui Zillich, pe care nu-l cunoaștem și nu știm cine este, nu ne miră. Ea își are explicația ei. Tot așa nu ne nără preferința *Adevărului literar* pentru o asemenea literatură minoritară. E o complicitate, pe care o înțelegem și o apreciem cum se cuvine. Ceea ce însă ni se pare oarecum ciudat, e că traducătorul român se complăce în această complicitate minoritară. Căci dl Ion Băilă nu are, nici măcar scuza de a ne fi servit o porcărie, pe care e bine să o cunoaștem. Traducerea dsale se publică fără nicio notă explicativă din

care să-i înțelegem și să-i apreciem desgustul pentru o indelectnică eroică.

Moartea lui George Ranetti. — Trece-rea la cele veșnice a scriitorului, obiș- nuit să facă pe semenii săi să râdă, ni se pare mai înduioșătoare decât oricare alt sfârșit. Căci în ceasul cel de pe urmă, zâmbetul înghiață pe buzele stră- bătute de fiorul morții. Ochii sfredeli- tori și scăpărători, cari se pricepeau atât de bine să surprindă ridicolul de o clipă al oamenilor, își coboară pleoapele pentru totdeauna, infricoșaji de presim- țirea teribilă a nefinței. S'a sfârșit glu- ma... *La comedia e finita*... Ce plă- cut lucru al vieții, să arunci o vorbă de duh; între două pahare de vin generos, la o masă de prieteni! Ce satisfacție minunată a meșteșugului, să găsești o rimă rară, să agăți pe haina preferen- țioasă a prostiei un adjectiv caraghios ca un scaiet, să născocești, cu fălc transparent o poveste hazlie! Ce in- comparabilă desfătare a minții, să poți să râzi ușor, fără răutate și amarăciune, de toți și de toate, trecând pe de-a-su- pra durerilor inimii o poleială străluci- toare de voce-bună sceptică și de ne- pă sare inteligentă! Și acum iată, vine să te smulgă această femeie cernită, care se apropie, se apropie, cerându-te însoțitor pe drumul de unde nu mai este reîntoarcere. Antipatică tovărășie; dumneaiei nu-i plac calambururile...

Ca toți cei, cari se spovedesc, mai mult sau mai puțin sincer, unei file de hârtie, George Ranetti a avut parte de admiratori și de detractori; de prieteni și de vrășmași; de laudă și de hulă. Dintre câți îl prețuiau, mulți l'au și iubit. Dintre câți îl contestau, puțin l'au și priceput. Fostul colaborator de la *Mofful Român* al lui Caragiale a fost urmărit în toată existența sa zbuciumată de două blăsteme, cari l'au stăpânit de- opotrivă. A avut mult spirit, și s'a prins prea adânc în mrejele gazetăriei.

Din această imbinare de predestinări s'a născut neobosita și sprințara revistă *Fur- nica*, unde vreme de cincisprezece ani, săptămână de săptămână, George Ra- netti a risipit o producție enormă de cronici de actualitate, schițe umoristice, versuri vesele și fantezii sentimentale, cari, adunate la un loc, ar lua propor- țiile unei veritabile biblioteci.

O mână pioasă și înțelegătoare va trebui să scormonească odată în acest belșug, împrăștiat cu o dărniciie de bă- iat-de-bani-gata al vervei, să dea la oparte improvizațiile grăbite, înlăturând concesiile făcute gustului îndoelnic al marei clientele, și să mântuiască din valurile uitării câteva perle rare ale literaturii noastre humoristice. Dar ade- vărul George Ranetti nu va fi nici acolo întreg. Prestidigitatorul strofelor săltărețe era un temperament de poet adevărat. Paginile *Vieții Românești* de la Iași au găzduit cândva, acum cinci- sprezece-douăzeci de ani, câteva poeme de o adâncă simțire, aduse dintre flu- turi, copaci și privighetori. În ritmul cald al lor, nimeni n'ar fi bănuit pe ușurel și amuzantul *Cyrano* de la *Fur- nica*, a cărui muză fusese de-atâtea ori in- vinuită, că se poartă prea decoltată...

Meșteșugul zgomotos întunecă astfel, adeseori, discreția adevăratei arte. În pragul celor din urmă socoteli cu sine însuși, George Ranetti se va fi gândit, poate, la ceace a fost prea trecător în frământarea sa pământescă, și la ceace ar fi putut să zidească mai trainic din bogata zestre a sufletului său. Se spune, că în acele clipe supreme ne apare în minte, ca într'o ultimă viziune rezuma- tivă, linia cea largă a adevăratului des- tin, pe care nu ni l'am îndeplinit... George Ranetti, iertând de-apururi și pe 'conu Iancu Kalinderu cu decora- țiile, și pe dom' Palladu cu democrația, și pe madam' Smara cu novelele, s'a văzut atunci din nou printre fluturi, copaci și privighetori... a. h.